

Lebetonozott archaika

Gondolatok napjaink verőhasználatáról

Bevezető

Manapság megszokottnak számít a koncert és gyakorlótermekben az ütőhangszerek nagy és változatos száma (főleg a *nyugati, klasszikus zenei kultúrkört* vizsgálom jelen írásomban), de nem mindig volt ez így. Sok idő kellett hozzá (évtizedek), hogy különleges hangszerek is szerepet kapjanak a szimfonikus zenekar hangszerei mellett, és bekerüljenek a hangszerparkokba, az ütős repertoárokba, a zeneszerzők látókörébe, és gondolatvilágába.

Etno ütőhangszerek

Hogy milyen hangszerekről is van szó? Latin-amerikai ütőhangszerek: conga, bongo, bata, timbales, surdo, shekere, stb., afrikai ütőhangszerek: djembe, japán ütőhangszerek: taiko dobok (ezeket ténylegesen verővel használják), közel-keleti ütőhangszerek: darbuka, keretes dobok, s a sort még hosszan folytathatnánk.

Verőhasználat

Verővel használjuk a dobfelszerelés dobjait, a különböző szimfonikus zenekari dobokat: kisdob, nagydob, triangulum, klasszikus zenei dallamhangszereket: marimba, vibrafon, harangjáték, stb.

Sajnos az egyik legnagyobb hiba az etno hangszerekkel kapcsolatosan, hogy sok esetben verővel használják. Innen ered a szóhasználatom: a *lebetonozás*. Ha ugyanis nem törődünk semmivel, hiszen ez is csak egy dob, és ütővel ütjük, akkor mi értelme volt pont ezeket a dobokat használni? Az archaika? A kulcsín?

Mindenesetre **ez is egyfajta meglátás: mindent megütünk dobverővel** (a fej keménységét, milyenségét illetően azért léteznek igen nagy eltérések), minden akadályt, gödröt lebetonozunk, hogy kényelmesen autózhassunk rajta. Ez „*integrált ütőzésnek*” tekinthető, minden hangszert beillesztünk a szettbe, és ugyanúgy dobolunk rajta, mint eddig bármin.

Verőhasználat mellett azonban a hangszer legfontosabb hangzó tulajdonságai nem jönnek elő. A hangszerek teste, kiképzése igen változatos, mint ahogy a hangtulajdonságai is (előfordul, hogy a szimfonikus, vagy fúvós zenekar egyik ütőse verővel üti az állatbőrös conga-t, vagy bongo-t, hogy hangosabban szóljon, és átszóljon a zenekaron – de természetesen ezzel hangerőben nem sokat lehet elérni). Azért hiba ez, mert ezeket a membranofon hangszereket eredetileg nem használták így soha, az ősi, ma már talán archaikusnak tekinthető kultúrák. Manapság a hangszergyárak sem verőhasználatra tervezték, és általában az állatbőrök sem bírják túlságosan ezt a típusú használatot. Ebből fakadóan a verővel használt conga-nak, bongo-nak alig létezik irodalma...

De akkor mire valók ezek a dobok?

Kézzel, tenyérrel, ujjakkal kell őket megszólaltatni. Mindegyiknek megvannak a saját technikái, ütései, és az *ebből eredő ritmikák*. Ha helyesen ütjük meg a hangszert, ismerjük és tiszteljük az eredetüket, akkor tudjuk a legszebben, az igazsághoz legközelebbi módon megszólaltatni.

De akkor most mi van? Jöhet az utcazene, a világbéke, kumbaya?

Természetesen 2017-ben már nem tudjuk a tradíciókat a legősibb valójukban megőrizni. Sokat változott a világ. De ami nem megkerülhető, hogy a verőhasználat nem képes helyettesíteni a kézzel való játékmód semmivel össze nem téveszthető „sound”-ját. A tradicionális hangszerek újonnan kitalált szettekbe való illesztése nem várt eredményeket hozhat. Például nem lesz egységes a hangzásoké, vagy a dinamikai szintek nem fognak egyezni. A tradíciók ismeretének hiánya azt eredményezheti, hogy egyes játékosok, szerzők újra és újra régi hibákba esnek, zsákutcába jutnak. Azonban ezek a hangszerek jól beilleszthetőek lennének a legkülönbözőbb zenék hangzásaiba, de ehhez sok háttérismeret is szükséges. Egész pontosan annak a tudása, hogy mihez mit tehet az ember. Csak úgy, mint a gasztronómiában egy jó szakácsnak: ismeri kell, és jól kell használni a különféle ízeket.

Természetesen léteznek kivételek. Némely esetben a hangszerpark hiányos, elavult, és ez az ok, ott fejlesztés szükséges. Más esetekben a fejekben lévő tudás elavult, ott pedig egy kis frissítés (pl. mesterkurzus) szükséges. Egyéb más esetekben bizonyos zeneművek szerzője verőhasználatot ír elő. Emiatt bizonyos darabokat nem lehet nélkül előadni. Ahol a feltételek megengednek, talán érdemes lenne ezt újragondolni, de ez csak egy észrevétel.

Zárógondolatok

A cikk célja az volt, hogy felhívja a zenészek, zeneszerzők, karmesterek figyelmét egy létező problémára, és hogy megoldási javaslatot tegyen. Természetesen ebben a terjedelemben nem tudja (és nem is akarja) megmondani, hogy ezután mi történjen a próba, és koncerttermekben. Ehhez rengeteg zenehallgatás, kották tanulmányozása, zenei alázat, és egy megfelelően választott mesterrel eltöltött néhány magánóra szükséges (feltételezve az előzetes zenei ismereteket).

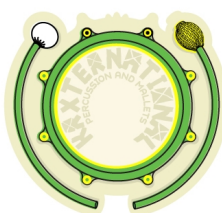
Mi fog ezután változni? A szerző reméli, hogy sok minden. Biztató jelek mutatkoznak: számos magyar zenész van, aki ezeket a hangszereket már jól ismeri. Néhány zenekarban is hallani lehet az ő dobjaikat egy nem lebetonozott úton haladva, de mégis tartalmas zenei élményeket kínálva az arra tévedő emberek számára.

Írta:

Budai Krisztián

krx.krx@gmail.com

<http://krxinternational.blogspot.com>

KRXTERNATIONAL
PERCUSSION AND MALLETS
WWW.KRXTERNATIONAL.BLOGSPOT.COM